Markaryd
2020-10-28

Utbildnings- och kulturnämnden
Drottninggatan 11
Box 74
285 22 Markaryd

Förslag till kulturpristagare 2020 i Markaryds kommun

Född och uppväxt:	1974 i Markaryd
Musikalisk hemvist:	Småland
Folkmusikaliska förebilder:	Många, men framför allt *Pelle Björnlert*
Favoritstämmor:	Korrö och Ransäter.
Instrument:	Förutom fiol även Nyckelharpa och saxofon.

Hennes folkmusikaliska hemvist har hon i de småländska slängpolskornas lummiga skogar. Fiolen är hennes favoritinstrument och det var med den kombinationen – fiol och slängpolskor – som hon blev *riksspelman 1998*. Men hon spelar låtar från hela Sverige och komponerar även musik själv

Kortfattad bakgrundsbeskrivning

Jeanett Walerholt Rousu är född (1974) och uppvuxen i Markaryd. Vid nio års ålder började hon själv att spela fiol och som 12-åring var hon medlem i Hinneryds spelmanslag.

Den första uppspelningen för *Zornjuryn* ägde rum 1990 och då fick Jeanett nöja sig med ett leende från juryn. Nästa gång hon försökte var 1992 i Växjö och då fick hon Diplom. 1995 fick hon Bronsmärket i Stockholm och 1996 var det så dags för diplom efter Bronsmärke. Så slutligen 1998 fick hon ta emot Silvermärket i Delsbo och utnämndes därmed till *riksspelman på fiol.*

Någonstans däremellan spelade hon upp i Degerberga utan att få något annat än kritik för sin fiol - en ögonsten som hon ärvt av farfar och som hon fick rådet att hugga sönder till kaffeved. Det gjorde hon inte, men så småningom köpte hon en fiol byggd av Anders Norudde. En riktig pärla till fiol!

En period svarade hon för det folkmusikaliska inslaget i en trio tillsammans med *Mariella Karlsson* och *Ulrika Rosén*, som genomförde många kyrkokonserter och som också spelade in ett cd-album. Hon gav med folkmusikgruppen *Tilja* ut en cd 1997 och har skrivit folkmusikmässan *Upp min duva* som för några år sedan kom ut på cd. 2014 kom Jeanett och Peter Rousus skiva *Kraxasjön* - en hyllning till en liten sjö i Markarydstrakten.

Varje område i Sverige har sin egen tradition inom folkmusiken. Riksspelmannen *Pelle Björnlert* i Vråka, nordöstra Småland, är en förebild för Jeanett Walerholt. Han lärde henne östsmåländsk tradition på fiol.

Det var på den traditionen hon 1998 blev riksspelman på fiol och fick ett *Zornmärke i silver.*

Hon skrev bok om spelmän

Jeanett Walerholt Rousu samlade 331 låtar från Markaryd

Nästan 100 år skiljer mellan Markarydsspelmannen *Bernhard Ljunggren* och *Jeanett Walerholt Rousu*. De har aldrig träffats men på en nyutgiven skiva kan man höra dem spela duett.

Genom åren har *Jeanett Walerholt Rousu* intervjuat många ättlingar till legenderna, fått uppgifter, information och noter och fakta om Markarydstraktens många spelmän. Det har resulterat i en bok och en skiva *Krokiga låtar och rakryggade spelmän. Musik i gränsbygden* (2015).

” Boken och forskningsprojektet är en kärleksförklaring till musiken, hembygden och gångna tiders gubbar och gummor … och en spännande och ovärderlig vis- och låtskatt.”

Noterna till 331 låtar skrivna eller upptecknade av musiker från Markarydsområdet finns med i boken, liksom historik, anekdoter och berättelser om spelmännen.

I Markarydstrakten har det funnits gott om spelmän de senaste 200 åren. *Anders Bredal*, född 1801, är en av de främsta. Om honom berättas det att han själv lärde sig spela fiol av Näcken.

Han hade en elev som hette *Per Ekman*, som sedan blev lärare till *Bernhard Ljunggren* (1880-1959). Denne hade en jämngammal god vän och spelmanskamrat, *Hjalmar Thorsjö*, och dessa kom under en lång period att dominera spelmansmusik i Markaryd.

Den stora spelmanssläkten *Lavin*, med rötter i många orter i Sunnerbo, finns med i boken. *Spel-Jonas*, den träbensförsedda kringvandrande spelmannen från Markaryd, som avled 1947, får också ett stort utrymme

Och många andra spelmän och personligheter från Markarydstrakten passerar förbi i den kulturgärning som *Jeanett Walerholt Rousu* gjort, när hon sammanställt materialet till en bok - och en skiva.

Hon vill ju gärna att musiken som nedtecknats i Markarydstrakten skall spelas - inte bara i gränsbygden utan - över hela landet.

Genom Jeanett Walerholt Rousus gärning bevaras därmed detta musikkulturarv för eftervärlden och spelmän som Anders Bredal, Bernhard Ljunggren, Hjalmar Thorsjö, Lavinarna, Spel-Jonas m fl och deras spelmanslåtar levandegörs för en nutida publik i hela landet.

Jeanett Walerholt Rousu blir därmed också på något sätt arvtagaren till denna Markarydstraktens musikskatt med ambitionen att föra den vidare och lämna över den till kommande generationer.

Jeanett Walerholt Rousu uppfyller Utbildnings- och kulturnämndens kriterier genom att *vara född och uppvuxen i Markaryd* samt för *förtjänstfull verksamhet inom musik- och hembygdsdokumentation* och *har utfört för samhället värdefull kulturgärning*.

Motivering

”*Jeanett Walerholt Roussu* har genom att förvalta och ständigt utveckla sin musikaliska begåvning blivit en framstående och rikskänd folkmusiker och riksspelman. Genom sitt mångåriga engagemang och arbete med att för eftervärlden dokumentera och sammanställa spelmän, personligheter, deras låtar samt anekdoter från Markarydstrakten i litterär och musikalisk form har hon gjort en värdefull kulturgärning. Genom att själv framföra detta kulturarv vid olika spelmansstämmor och

folkmusikevenemang bidrar hon på ett nationellt plan till att levandegöra och sprida kunskap om en viktig period i Markarydstraktens musikhistoria – inte minst i samband med de årligen återkommande Spelmansstämmorna i Markaryd.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi att *Jeanett Walerholt Rousu* - Markaryds enda riksspelman - tilldelas kulturpriset 2020 i Markaryd kommun

Föreslagen till årets kulturpris 2016, 2017, 2018, 2019 och 2020 av

Sten T Neckö och RosMarie J Neckö

Markaryd
2020-10-28

Referenser

Jeanetts stora dag Smålänningen 151007 (Bil 1)

Hon skrev bok om spelmän Smålänningen 150810 (Bil 2)

Jeanett Walerholt Rousu Silverakademien 090924 (Bil 3)

Jeanett Walerholt Rousu (2015) *Utdrag ur Krokiga låtar och rakryggade spelmän från Markaryd* (Bil 4)

Spelmansstämman 50 år Smålänningen 180912 (Bil 5)

De berättar om inspelningar – Legendariska folkmusikinsamlare i länet Smålänningen 180925 (Bil 6)

Spelmansstämma med pedagogik Smålänningen 180927 (Bil 7)

Krokiga låtar i Markaryd Smålänningen 181004 (Bil 8)

Skål för ett lyckat jubileum Smålänningen 181008 (Bil 9)

Regler för Markaryds kommuns kulturpris (Bil10)

INTERNETREFERENSER

Polska no 29 efter Wimmerstedt ur boken "Krokiga låtar och rakryggade spelmän" av Jeanett Rousu https://www.youtube.com/watch?v=9DO3q_TqCZo

Jeanett Rousu – musik & design https://jeanettrousu.wordpress.com

https://www.walroumusic.se/jeanett/

Jeanetts stora dag

20 års arbete avslutades med konsert på Spelmansstämman

Smålänningen Publicerad 7 okt 2015

MARKARYD I 20 år har Jeanett Walerholt Rousu, bördig från Markaryd, samlat uppgifter om de många spelmännen som funnits i Markarydstrakten. Det har i höst resulterat i en omfattande bok, en CD och en konsert i Markaryd i samband med Spelmansstämman.

Genom åren har Jeanett intervjuat många ättlingar till legenderna, fått uppgifter, information och noter. I lördags fick hon träffa många av ättlingarna på en gång. Från när och fjärran kom de för att lyssna på Jeanett och hennes man Peter med vänner när de gav konserten "Krokiga låtar och rakryggade spelmän". Det är samma namn som hennes bok och CD om Anders Bredal, Bernhard Ljunggren, Hjalmar Thorsjö och de andra spelmännen.

Lördagen blev alltså Jeanetts stora dag. Hennes mångåriga arbete kulminerade med konserten. Inför en stor del av Sydsveriges spelmanselit, spelmanssläktingar och markarydsbor presenterade hon musiken som nu förhoppningsvis skall leva vidare även genom andra spelmän.

Jeanett Walerholt Rousu och Peter Rousu spelar Bernhard Ljunggrens låt "Slåttervals" - komponerad 1923 inför ett slåttergille hos Andreas i Berg. Jeanett spelade vid detta tillfälle på Bernhard Ljunggrens gamla fiol. Foto: Sven-Inge Idofsson

Den legendariske Markarydsspelmannen Anders Bredals släktingar i tredje- och fjärde generation; Dan Axelsson, Stockaryd, Irene Axelsson, Växjö, samt Anders Axelsson och Elisabeth Wannfors, Bjärred, besökte konserten i Markaryd.Foto: Sven-Inge Idofsson

Bernhards Ljunggrens släkt respresenterades av Inger Falk, Helen Andertoft, Pia Wahlström, Anette Dalsheim, Rolf Lindberg, Björn Lindberg, Lars Lindberg och Sten Lindberg. Foto: Sven-Inge Idofsson

Assar Thorsjö är barnbarn till spelmannen Hjalmar Thorsjö, och besökte tillsammans med makan Harriet konserten i Markaryd. Foto: Sven-Inge Idofsson

Lördagen inleddes med en kurs om Markarydslåtar, som lockat deltagare från Skåne till Hälsingland. När en av deltagarna fick höra berättas om spelmannen Bernhard Ljunggren föreslog han att man absolut skulle försöka få en gata uppkallad efter denne legend. Ljunggren var ju också skulptör, och bodde där Skulptörvägen ligger.

- Men Bernhard Ljunggrens Gata borde finnas här också, tyckte någon.

Nyligen har Jeanett och Peter gjort en film om en av de okända låtarna, "Polska efter Wimmerstedt", som Hjalmar Thorsjö beskrev som "katolsk". Den kan du se och höra på Youtube:

https://www.youtube.com/watch?v=9DO3q_TqCZo

Sven-Inge Idofsson

Smålänningen
Publicerad 10 aug 2015

Hon skrev bok om spelmän

Jeanett Walerholt Rousu samlade 331 låtar från Markaryd

Fakta: Jeanett Walerholt Rousu

Historik: Jeanett började själv spela fiol som 9-åring, och som 12-åring var hon medlem i Hinneryds spelmanslag. Hon blev riksspelman på fiol 1998. En period svarade hon för det folkmusikaliska inslaget i en trio tillsammans med Mariella Karlsson och Ulrika Rosén, som genomförde många kyrkokonserter och som också spelade in ett cd-album. Hon gav med folkmusikgruppen Tilja ut en cd 1997, och har skrivit folkmusikmässan ”Upp min duva”, som för två år sedan kom på cd. I fjol kom Jeanett och Peters Rousus skiva ”Kraxasjön”, som en hyllning till en liten sjö i Markarydstrakten.

MARKARYD

Nästan 100 år skiljer mellan Markarydsspelmännen Bernhard Ljunggren och Jeanett Walerholt Rousu. De har aldrig träffats men på en nyutgiven skiva kan man höra dem spela duett.

Jeanett har under många år samlat noter och fakta om Markarydstraktens många spelmän.

Det har resulterat i en bok och en skiva som precis släppts; ”Krokiga låtar och rakryggade spelmän. Musik i gränsbygden”.

Noterna till 331 låtar skrivna eller upptecknade av musiker från Markarydsområdet finns med i boken, liksom historik, anekdoter och berättelser om spelmännen.

I början av oktober är det spelmansstämma i Markaryd och där kommer Jeanett att spela, leda kurser om Markarydslåtar och ordna en liten utställning.

Aktiv spelman

Bernhard var mycket aktiv spelman under första delen av 1900-talet. Jeanett har hittat inspelade låtar med Bernhard på Smålands musikarkiv.

– Tack vare det kunde jag göra en nyinspelning – på hans egen fiol, som jag fått låna av släktingar till honom.

Med teknikens hjälp kunde det också bli en duett.

– Först spelar Bernhard solo, sedan spelar jag duett med honom och sedan avslutar jag med solo.

Den direkta förbindelselänken mellan Bernhard och Jeanett finns också med på cd-spåret.

Bernhards dotter Adas röst finns med. Som mycket ung medlem i Hinneryds spelmanslag spelade Jeanett faktiskt en period tillsammans med Ada.

Idén från mamma

– Egentligen var det min mamma Birgitta som gav mig idén till forskningen kring spelmännen, berättar Jeanett.

– Mamma, som avled i slutet av 90-talet, var angelägen och hjälpte mig att få kontakt med släktingar och ättlingar till de olika spelmännen.

På så vis kunde jag få hjälp med insamlande av noter och uppgifter om spelmän.

Forskningen påbörjades redan i slutet av 1900-talet, och är klart nu när Jeanett precis släppt sitt storverk, boken med medföljande cd.

Jeanett och hennes man Peter Rousu spelar en del av de nedtecknade Markarydslåtarna.

De bor sedan 8 år i Vikarbyn i Rättviks kommun - mitt i det stora spelmansdistriktet Dalarna.

– Vi flyttade dit för där fanns Sveriges enda folkmusik- och världsmusikutbildningar, som vi kunde jobba med.

Men ett stort projekt för Jeanett under de senaste åren har ändå varit förankrat i den sydsmåländska hembygden, med att samla in låtar från och färdigställa boken.

Gott om spelmän

I Markarydstrakten har det funnits gott om spelmän de senaste 200 åren.

Anders Bredal, född 1801, är en av de främsta. Om honom berättas det att han själv lärde sig spela fiol av Näcken.

Han hade en elev som hette Per Ekman, som sedan blev lärare till Bernhard Ljunggren (1880-1959). Denne hade en jämngammal god vän och spelmanskamrat, Hjalmar Thorsjö, och dessa kom under en lång period att dominera spelmansmusik i Markaryd.

För i dagarna exakt 90 år sedan kom de till exempel 1:a och 2:a i en spelmanstävling i Ljungbys då nyöppnade hembygdspark. De lite äldre legenderna Kungs-Otto och Kungs-Neta från Voxtorp - som också fungerat som lärare till Bernharcd Ljunggren blev trea och fyra.

Den stor spelmanssläkten Lavin, med rötter i många orter i Sunnerbo, finns med i boken. Spel-Jonas, den träbensförsedda kringvandrande spelmännen från Markaryd, som avled 1947, får också ett stort utrymme.

Och många andra spelmän och personligheter från Markarydstrakten passerar förbi i den kulturgärning som Jeanett Rousu gjort när hon sammanställt materialet till en bok - och en skiva.

– Jag vill ju gärna att musiken som nedtecknats i Markarydstrakten skall spelas - inte bara i gränsbygden utan över hela landet.

Flera frågor

När Jeanett höll på med boken fick hon se en artikel som spelmannen Hjalmar Thorsjö skrivit i smålänningen vid jultid 1922. Thorsjö, som själv var engagerad i Södra Sunnerbo hembygds- och fornminnesförening skrev om en gåva som föreningen fått. Det var den före detta kantorn i Markaryd, Karl August Dahlberg - som för övrigt var en av Thorsjös egna lärare - som skänkt föreningen en stor samling äldre musik, huvudsakligen polskor för violin.

De var nedtecknade av kantorn Wimmerstedt i Bringetofta i början av 1800-talet. Thorsjö skrev att ”största delen av de nu funna polskorna torde ha varit allmänt spelade på 16- och 1700-talen”.

Jeanett Ruosu började naturligtvis undersöka saken. Hon kontaktade hembygdsföreningen, har själv letat bland föreningens samlingar, men inte hittat något. Däremot har hon hos ättlingar till Thorsjö hittat avskrifter som han gjort av den Wimmerstedtska samlingen, Det har tillfört boken och skivan ytterligare låtar.

— Det skulle verkligen vara roligt att se originalet. Kanske finns det någonstans i Markaryd?

En annan sak som de ännu inte kommit fram till är var det så kallade Bredalstorpet låg, där Anders Bredal en gång bodde.

— Senare flyttade han till en backstuga på gården Högeberg i Åmot, Markaryd, som faktiskt var min fars barndomshem. Men var Bredalstorpet fanns har jag inte lyckats hitta ännu, säger Jeanett.

Sven-Inge Idofsson

JEANETT WALERHOLT ROUSU

Juryn tyckte hon skulle göra kaffeved av sin fiol

TORSDAG 24 SEPTEMBER 2009

Jeanett (1974) är inte den som ger sig i första taget, hör här bara. Första uppspelningen för Zornjuryn ägde rum 1990 och då fick Jeanett nöja sig med ett leende från juryn. Nästa gång hon försökte var 1992 i Växjö och då fick hon Diplom. 1995 fick hon Bronsmärket i Stockholm och 1996 var det så dags för diplom efter Bronsmärke och så slutligen 1998 fick hon ta emot Silvermärket i Delsbo. "Någonstans där emellan spelade jag upp i Degerberga utan att få något annat än kritik för min fiol - min ögonsten som jag ärvt av farfar och som jag fick rådet att hugga sönder till kaffeved. Det gjorde jag inte, men så småningom köpte jag en fiol byggd av Anders Norudde. En riktig pärla till fiol! Själva uppspelningen skedde i ett stort töcken av brustet hjärta eftersom mitt dåvarande förhållande hade tagit slut två dagar innan uppspelningen. Jag blev givetvis oerhört glad över utnämningen men först ett tag senare, när den värsta chocken av kärlekssorg hade lämnat mig. Jag är väldigt glad och tacksam över att jag fick Silvermärket just det året, eftersom min mamma - som varit väldigt stöttande under åren, och också var den som en gång i tiden ledde mig in på folkmusikspåret, samt berättade om Zornmärket - senare samma år avled i cancer. Det känns väldigt bra att hon fick uppleva att jag blev Riksspelman, även om hon var för sjuk för att kunna vara med vid utdelandet av märket."

Musikalisk hemvist: Småland. **Folkmusikaliska förebilder:** Många, men framför allt Pelle Björnlert. **Favoritstämma:** Korrö och Ransäter.**Instrument, förutom fiol**: Nyckelharpa och saxofon.

Länkar till Jeanett:

www.jeanett.se

www.myspace.com/jeanettrousu

Källa: http://silverakademien.blogspot.se/2009/09/jeanett-walerholt-rousu-juryn-tyckte.html

WALEROU MUSIC AB

WWW.JEANETT.SE

Musik i Gränsbygden

Spelmän från Markaryd 1800-2015

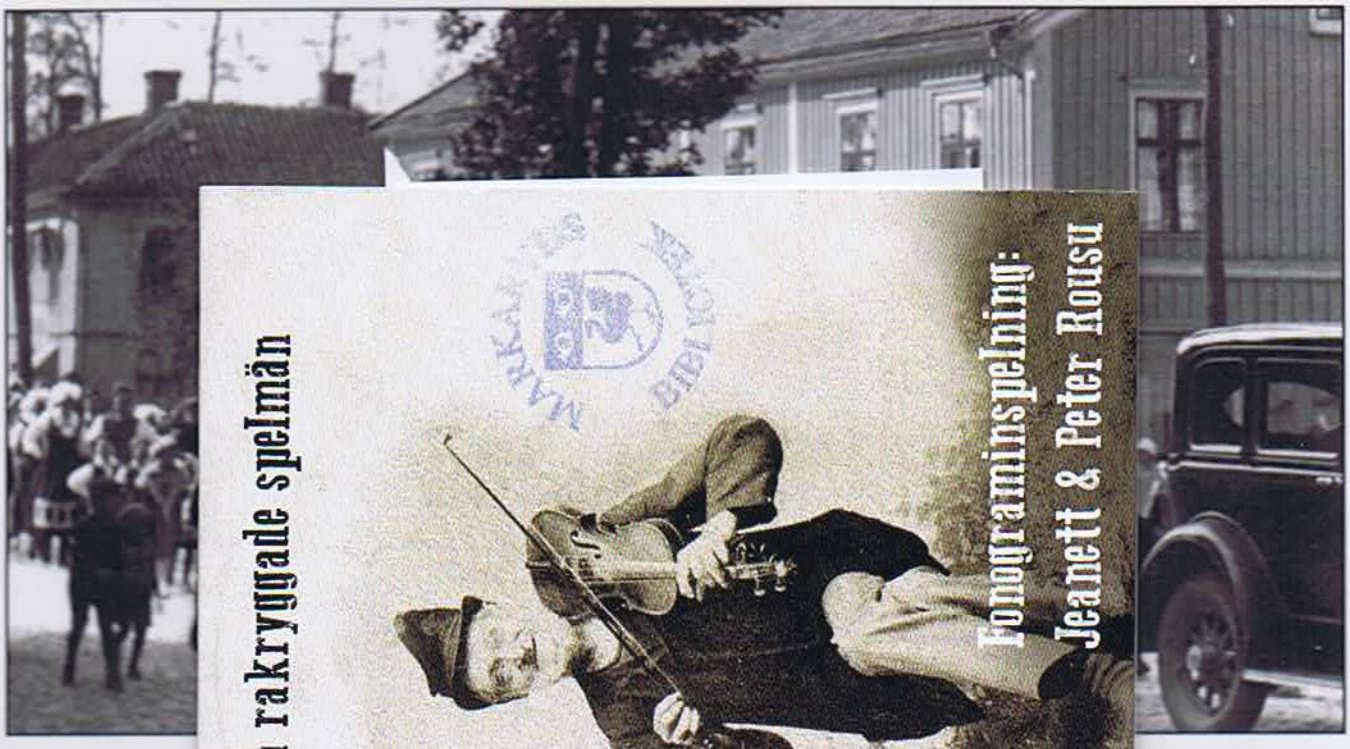

KRO… rakr…

331 …

av Jeanett Walerholt Rousu

…l för prinsen

…e gick i parad …att ge kronprinsen …älkomnande som hembygdsparken …, dans, tal och fest- Sid. 108-110

…sånger - fängslades

Under Markaryds marknad gick spelmannen och hans hustru över gränsen för det acceptabla. Sid. 233

Lärde sig spela av Näcken

Spelman utav rang sägs ha lärt sig spela av Näcken. För säkerhets skull klipptes fiolsträngarna av mitt under dansen. Sid. 7

Systrar mördade av sina bröder

Fasansfull spådom gick inte att värja sig emot. Systrarna mördades på sin väg mot julottan. Världen väntas förgås inom kort. Sid. 216-217

Tvåkronorna regnade från himmelen

Spelman spelade först så träflisorna yrde, sedan ljöd polismästarens stämma högt över grannskapet. Efter densammes välsignelse spelade spelmannen så tvåkronorna regnade ner från himmelen. Sid. 195

Skulptörens Amerikahrev

Innehåller återupptäckta låtar och hittills okända notsamlingar!

INSPELNING MEDFÖLJER

Med författarens förhoppning att musiken i denna bok
åter får komma till livs och spelas, inte bara i
gränsbygden utan över hela landet!
Denna bok är skapad med en stor portion kärlek till
hembygden, de gamle spelmännen och musiken.

Krokiga låtar och rakryggade spelmän från Markaryd

© Walrou music AB och Jeanett Walerholt Rousu 2015

Omslagsbild
Spelmansparad genom Markaryd 1929.
Foto tillhörande Assar Thorsjö.

Notskrift, bilder, layout och grafisk produktion
Jeanett Walerholt Rousu

Tryckeri
Bindograf, Krakow, Polen 2015

Första upplagan
ISBN 970-0-66150-140-4

Fonograminspelning
Marika Bjärnborg (låt 10 och 14)
Bernhard Ljunggren/ Ada Ljunggren (låt 8)
Inspelningar från Smålands musikarkiv.
Simon Persson (låt 10 och 14)
Jeanett Rousu (låt 1-16)
Peter Rousu (låt 1, 2, 4, 6, 7, 9, 13 och 16)
Låt 10 och 14 är inspelade på två av Bernhard Ljunggrens fioler
samt John Gyllströms fiol.
Arr låt 10: B. Ljunggren och H. Thorsjö.
Arr låt 14: Wimmerstedt.
Låt 5, 6, 8, 9 och 15 är inspelade på Bernhard Ljunggrens fiol.
Resterande låtar är inspelade på fiol och viola dámore
byggda av Anders Norudde.

Inspelat, mixat och mastrat
Peter Rousu

Cd-tryckeri
MediaPlant AB

www.jeanett.se

INNEHÅLL

Krokiga låtar och rakryggade spelmän från Markaryd

MARKARYDS BIBLIOTEK

Förord ..... **s. 3**
Spelmansträd - Gränsbygden ..... **s. 5**

Anders Bredal/Bernhard Ljunggren ..... **s. 7-19**

Bernhard Ljunggren ..... **s. 20-95**
Kungs-Neta *s. 25-37*
Kungs-Otto *s. 38-52*
Thorsjö - Ljunggren *s. 62-64*
Ada Ljunggren *s. 73-74*
Alrik och Edvin Ljunggren *s. 75-94*

Hjalmar Thorsjö ..... **s. 96-149**
Thorsjö - Ljunggren *s. 102-107*
Dahlberg - Wimmerstedt *s. 111-132*

Lavinarna ..... **s. 150-182**

Spel-Jonas ..... **s. 183-215**

Ballader och visor ..... **s. 216-224**

Spelmän och orginal ..... **s. 225-236**

Hinneryds spelmanslag ..... **s. 237-253**

Källförteckning ..... **s. 255**

SPELMANSREGISTER

Krokiga låtar och rakryggade spelmän från Markaryd

Andersson, Albin s. 234
Andersson, Carl-Alfred låt 313
Andreasson, Johan Petter låt 212
Ausenius, August låt 110
Blinda-Kalle låt 266
Blomberg, Nils Petter s. 225
Bonthson, Hildlaf låt 79, 126
Bredal, Anders låt 1-15
Cederholm, Thure låt 315-317
Dahlberg s. 111
Ekelund, Kristoffer "Korken" låt 19
Ekman, Per låt 18
Ellen och Skojare-Gustaven s. 233
Gunnesson, Per låt 30
Gyllström, John s. 235
Hinneryds spelmanslag låt 108, 112-113, 313-326
Hjelt, August s. 225
Holmdal låt 179
Horsabäcks-Pären, s. 25, 51
Hyltén- Cavallius låt 290
Hälls-Johannes s. 232
Hembygdsfester låt 83, 135
Isaksson, David låt 295-310
Jacobsson, Sofia låt 288
Johan på Hassen låt 209
Johansdotter, Lisa låt 122-123
Johansson, Adolf, Snapparp låt 93-95
Johansson, Einar låt 318
Johansson, Håkan låt 134
Johansson, Johannes låt 256-257
Johansson, Kungs-Neta låt 20-47, 135
Johansson, Kungs-Otto låt 48-71, 135
Johansson, Manfred låt 206, 255, 314
Johansson, Sven låt 100-101
Karlsson, Nils låt 312, 320-325
Kolling, Knut låt 55-56
Kruaremoren låt 63
Lavin, Adolf låt 247
Lavin, Carl låt 135, 217-255
Lavin, Erik låt 205-206, 215
Lavin, Frans låt 135
Lavin, Johan Petter låt 201-204
Lavin, Johannes låt 207
Lavin, Nils Gustav låt 8, 15, 135, 201-203, 205-214, 216
Lavin, Oscar låt 135, 217-219, 228-230, 233-234, 239-240, 252
Lavin, Victor låt 204
Ljunggren, Ada låt 90-91
Ljunggren, Alrik låt 92-121
Ljunggren, Bernhard låt 1-7, 9-14b, 16-121, 130-135
Ljunggren, Edvin låt 92-121
Ljunggrens kapell låt 89
Lundgren, Anna låt 261, 269
Lundqvist låt 7
Malmros, Kerstin låt 294
Mårtensen, Anders låt 295
Nilsson, Albin låt 297-298
Nilsson, Kristina låt 87
Nilsson, Per s. 188
Ola Spelman låt 27
Persson, Lars låt 127-128
Sahlström, Eric låt 326
Sjögren låt 177
Sjöström, Skomakare låt 210
Skojare-Gustaven och Ellen s. 233
Spel-Johannes låt 123-124
Spel-Jonas låt 201-232
Spel-Kalle låt 296
Spel-Pelle låt 240
Spele-Johanna låt 21
Spinnrocksvisor låt 236
Stendal låt 50
Strand Y. låt 203
Svante i Jannås låt 299-300
Svensson, Edvard låt 312
Svensson, Eric låt 319
Svensson, Johannes, Exhult s. 233
Svensson, Johannes, Hannabad låt 16-17
Svensson, Johannes, Vippentorpet låt 289
Svensson, Petronella, Knäred låt 292
Svensson, Rudolf s. 225
Thorsjö, Hjalmar låt 12a, 16-17, 76- 78, 84-88, 122-200, 211, 289-292
Wimmerstedt 136-181
Wislander låt 291
Walerholt Rousu, Jeanett låt 327-331
Åström, Olle låt 268

KROKIGA LÅTAR OCH rakryggade spelmän

331 låtar från Markaryd samlade av Jeanett Walerholt Rousu

Markaryd är sedan gamla tider en samlingsplats och en knutpunkt. En bygd i gränslandet mellan Sverige, Danmark och Norge. Här har marknadsfolk och kringvandrande spelmän samlats i alla tider. Här i skogarna rörde sig svenskar, norrmän och danskar och under senare tid skåningar, smålänningar och hallänningar. *1 Här har kungar träffats och fredsavtal slutits. Här byggdes Sveriges första postkontor och här var Sveriges sista utpost mot Europa. Här var en stor knutpunkt för tågtrafik och en magnet för marknadsknallar. Ändock var Markaryd, i södra Sunnerbo, en fattig bygd där många försörjde sig med att tillverka vävskedar under vinterhalvåret och under sommaren vandra runt som knallar och sälja dessa. När industrin kom till Markaryd i början på 1900-talet förändrades detta och en arbetarbygd började formas.

Den här notboken är en sammanställning av den musik som idag finns tillgänglig efter spelmännen i Markaryd. I huvudsak den repertoar som via Bernhard Ljunggren förvaltats efter 1800-talsspelmannen Anders Bredal, men även musik efter Lavinarna och Spel-Jonas. Låtarna är hämtade både från kända källor som "Svenska låtar", men också från hittills helt okända och aldrig tidigare publicerade notsamlingar efter både B. Ljunggren, kantor Wimmerstedt och Spel-Jonas! När jag för många år sedan började leta musik efter Markarydsspelmännen kunde jag aldrig föreställa mig vilken omfattning detta projekt skulle få eller hur många låtar jag skulle råka på eller hur många spelmän det faktiskt har funnits i Markaryd.

Självklart har också sökandet efter noter, inspelningar, personer, och släktingar frambringat fler frågor av vilka jag har lyckats följa upp och få svar på några. Andra hänger fortfarande i luften. Det tog mig exempelvis många år innan jag slutligen lyckades spåra ättlingar till Anders Bredal, och det var stort för mig när jag lyfte telefonluren och slog numret till då 92-åriga Irene vars farfars far var Anders Bredal. Trots sin höga ålder var hon pigg och pratsam och hade många spännande historier att berätta om släkten Bredal-Törnquist. Men jag hittade inte bara Irene, jag fick även veta att Anders Bredal slutade sina dagar i backstugan på gården Högeberg i Åmot, vilket är min farfars gård, min fars barndomshem! Och alla artiklar och foton jag råkat på som gett mig en bild av förra seklets värderingar, livsöden och levnadsvillkor. För dessa spelmän var inte bara musikanter utan även folklivsforskare och hembygdsvärnare och många skrivna texter finns kvar efter dessa landsbygdsforskare. I arbetet har jag upptäckt att Bernhard Ljunggren inte bara var min morfars granne utan även min farmors fyrmänning. Bernhard träffade jag av förklariga skäl aldrig, men hans dotter Ada hade jag förmånen att få spela med ett par år i Hinneryds spelmanslag.

Andra trådar förblir olösta, i alla fall ett tag till; Var låg Bredalstorpet? Var finns den i Smålänningen omskrivna kantor Wimmerstedts notbok med 50 handskrivna polskor från 16-1700-talet, nedtecknade på 1800-talets början?

Och vilka var följande herrar?

Svante Persson, Dragspel, Sjuhult, Hallaryd

Johan Jacobsson, Dragspel, Bohult Hinneryd

Rudolf Andersson, Fiol, Markaryd (spelade för kronprinsen vid invigningen av hembygdsparken 1924)

Johannes Gunnesson, Fiol, Hylte Brotorp

Sven Johansson, Magdeburgerspel, Köphult

Okänd spelman.
Foto: Hjalmar Törnquist

Denna bok är en kärleksförklaring till musiken, hembygden och gångna tiders gubbar och gummor.

Projektet har givit mig mycket i gengäld - underbara personliga möten med ättlingar till spelmännen och en för mig spännande och ovärderlig vis- och låtskatt.

Nästan alla låtar jag hittat är med i denna bok tillsammans med artiklar om och av spelmännen samt anekdoter och sägner som fortfarande berättas hemma i Gränsbygden.

Boken och skivan beställs via www.jeanett.se

*1 Ulvsbäck, kungsgård och prästgård. (Ulvsbäck, en småländsk prästgårds öden av Folke Svedenfors)
1569: Emellan Ulvsbäck och det närbelägna, förr inom Danmarks gräns liggande Knäred i Halland, hölls sommaren 1569 ett möte i fredssyfte.
1612: I Ulvsbäck bodde november 1612-januari 1613 Axel Oxenstierna och andra svenska herrar, som förde de underhandlingar, vilka ledde till freden i Knäred
1629: I Ulvsbäck hade Gustav II Adolf 22-24 februari 1629 ett möte med Kristian IV på dennes begäran. Gustav II Adolf lyckades icke trots de mest energiska övertalningsförsök rycka Kristian med sig i ett kraftigt uppträdande emot kejsaren eller avhålla honom från att sluta fred med denne.*

Spelmännen och deras lärlingar

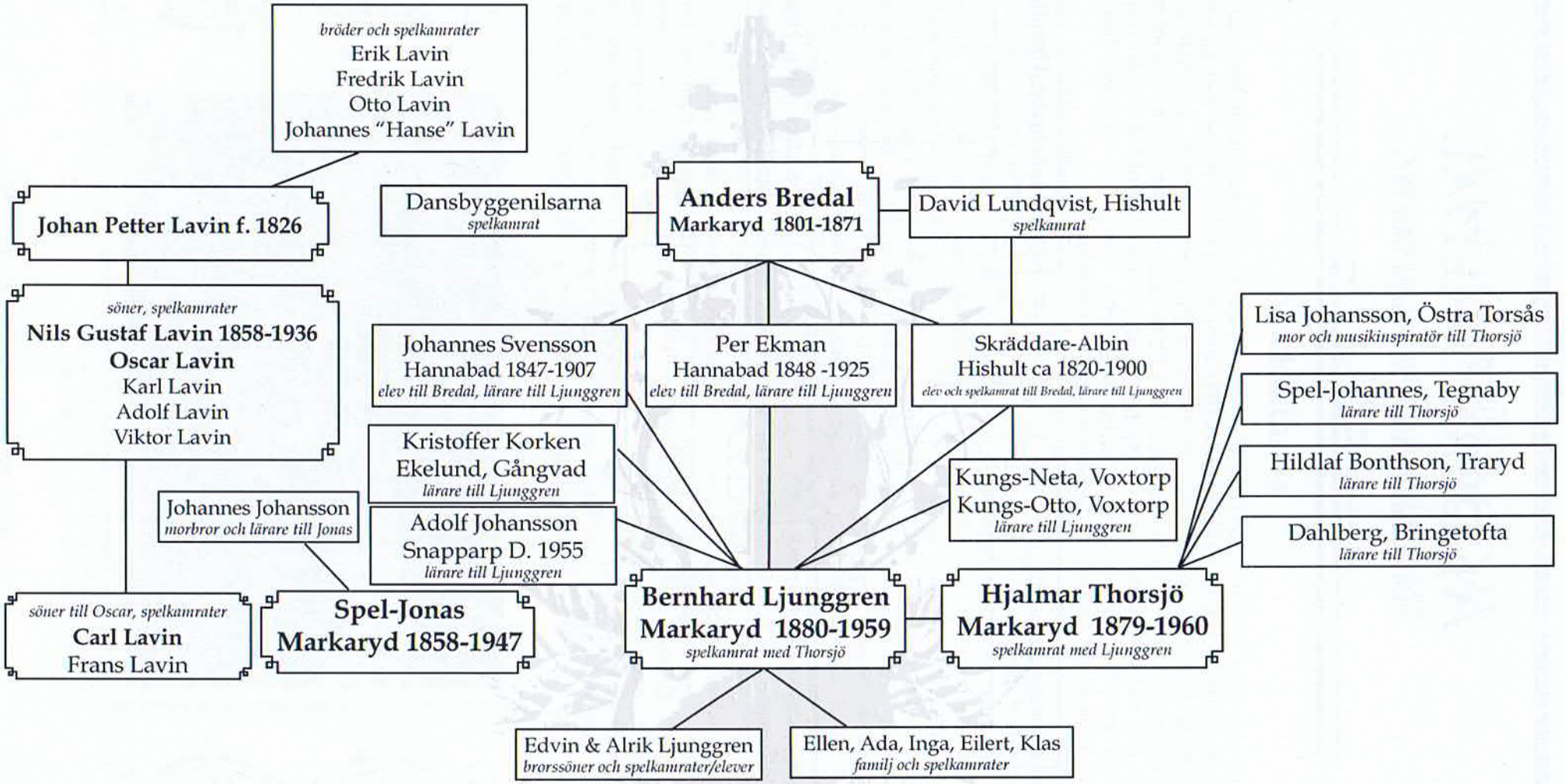

Tel 0433-527 509
E-post markaryd@smalanningen.se

Spelmansstämma 50 år

Visknallarna och Goda Grannar har en nostalgikväll i Markaryd

MARKARYD Musikgrupperna Visknallarna och Goda Grannar har snart en nostalgikväll i Markaryd. Detta i samband med att Markaryds Spelmansstämma fyller 50.

- Visknallarna och Goda Grannar har en nostalgikväll den 5 oktober. Som då inleder Markaryds Spelmansstämmas femtioårsjubilerande, säger Lars ”Lasse på backen” Nilsson.

Det är den femtionde gången som Spelmansstämman hålls.

- Det var två år som stämman inte blev av men... så tänkte vi i Musiksällskapet, som håller i Spelmansstämman, att vi får göra något program på fredagen också och inte bara på lördagen.

Nostalgikväll blir på fredagen och så Spelmansstämman på lördagen. Detta i Markaryds Kulturhus. Det hålls även en jubileumsmiddag på Folkets hus i Timsfors.

Kommer riksspelmän

På lördagen uppträder Åsa Jinder, som är en riksbekant riksspelman och artist. Och på söndagen blir det spelamansgudstjänst i Markaryds kyrka.

- Och det kommer att bli en utställning av gamla spelmän, säger Lars Nilsson.

Den drivande eldsjälen i arrangemanget, säger Lars Nilsson, är riksspelman Jeanett Walerholt Rousu. Hon är bördig från Markarydstrakten.

- Och musikföreningen kommer att se till att det blir gjort, tillägger Lars Nilsson.

Det är ett samarbete mellan Markaryds kommun, Bilda, Musik i Syd och Musiksällskapet.

Olika konstellationer

Goda Grannar bildades 1975.

- Vi kommer att samla ihop vårt gamla gäng och spela allt från fiolmusik till... kanske hårdrock. Vi får se, berättar Lars Nilsson.

Goda Grannar har en bred repertoar och deltog i Sweden Rock Festival under flera år. Men när Sweden Rock såldes till ett stort internationellt bolag så ändrades strukturen, och Goda Grannar blev inte aktuella längre i detta sammanhang.

Men Goda Grannar har spelat i mer än 40 år i olika konstellationer, dock alltid med Lars ”Lasse på backen” Nilsson som ledare. På scenen kommer flera av de som varit med i Goda Grannar under åren att delta, bland annat Thomas Möller och Torgny Hansson som tillsammans med Lars Nilsson grundade bandet.

Tre skivor

Visknallarna var aktiva mellan 1972 och 1985. De var bland annat med i Nygammalt, som var ett populärt TV-program. De gjorde också tre LP-skivor som ofta spelades i radio.

Bertil Sandström, Kent Melin och Benny Torstensson medverkade hela tiden i Visknallarna och som basister fanns Roland Johansson, Steve Nilsson och Sven Torstensson. Samtliga medverkar den 5 oktober.

Förutom en konsert 2007 blir det nu första gången sedan 1985, som man kan se och höra Visknallarna på scen.

Leif Lundström
0433-527503
leif.lundstrom@smalanningen.se

Jeanett Walerholt Rousu och Peter Rousu spelar Bernhard Ljunggrens låt "Slåttervals" 2015. FOTO: SVEN-INGE IDOFSSON

Goda Grannar under sin storhetstid. FOTO: PRIVAT

Häng med oss på en kväll fylld med energi, träning och skratt!

Den 25:e september kl. 18.00 i Sparbankens samlingslokal

Här får du lite matnyttig information av hälsoexperten Tiina innan vi hänger med ut på en träningsrunda med Träningsinspiratören Jane.
Vi avslutar kvällen med en smakupplevelse!

Nyhetschef Anna H Lilliequist **Tel** 0372-69 222
E-post anna.lilliequist@smalanningen.se, redax@smalanningen.se

Spelmannen Alrik Ljunggren från Markaryd fick ett inspelningsbesök av Märta Ramsten redan 1968. Det var premiäråret för det som kom att bli det största dokumentationsprojektet i sitt slag i Sverige. FOTO: SVENSKT VISARKIV

Märta Ramsten och Gunnar Ternhag spelade in Spik Karin Westblad på en fäbod utanför Leksand 1978. Nu kommer de båda legenderna inom svensk folkmusikinsamling till Kronoberg för att berätta om sina insamlingsresor i Småland. FOTO: SVENSKT VISARKIV

"Ramsten och Ternhag är levande legender inom svensk folkmusikinsamling och forskning."

MATHIAS BOSTRÖM

De berättar om inspelningar

Legendariska folkmusikinsamlare i länet

KRONOBERGS LÄN

Märta Ramsten och Gunnar Ternhag är två av Sveriges mest legendariska folkmusikinsamlare och forskare. Nu kommer de båda till Kronoberg för att berätta om sina insamlingar i Småland.

De båda folkmusikinsamlarna deltar på onsdagskvällen vid en sammankomst på stadsbiblioteket i Växjö. De skall berätta om sina många insamlingsresor i Småland och samtala med Mathias Boström, arkivchef på Smålands musikarkiv i Växjö. Det bjuds då också på många musikinslag.

– Ramsten och Ternhag är levande legender inom svensk folkmusikinsamling och forskning, säger Mathias Boström. De skall berätta om sina insamlingsresor i Småland med anledning av att det är 50 år sedan Svenskt visarkiv inledde sitt omfattande inspelningsarbete, vilket kommit att bli det största dokumentationsprojektet i sitt slag i Sverige.

Besökte Ljunggrens

Visarkivets insamlingsarbete inleddes 1968 och de första som Märta Ramsten då spelade in var Alrik och Edvin Ljunggren (fiol och sång) i Markaryd. Senare blev det ytterligare besök hos de båda, då de även trakterade träskofiol.

Hundratalet spelmän och vissångare spelades in av främst Märta Ramsten och Gunnar Ternhag genom årens lopp, och musiken räddades åt eftervärlden.

Märta Ramsten jobbade på Sveriges radio fram till 1968, och hade redan då gjort många inspelningar. Det finns bland annat berömd inspelningar med Vendla Johansson i Delary från 1957. Kanske var det de inspelningarna som inspirerade svensk TV att låta Vendla var med i Lasse Holmqvists "På luffen"-program några år senare.

Under större delen av sitt liv har Märta Ramsten sysslat med insamlingsarbete och dokumentation av folkmusiker och sångare.

Svensk Lomax

– Hon har med rätta kallats för en svensk motsvarighet till Alan Lomax, säger Mathias Boström.

– Alan Lomax uppmärksammade ju dittills okända bluesmusiker i USA och Märta ledde i Sverige jakten efter vissångare och spelmän, som senare presenterades i radio, på skiva och film.

En av hennes medarbetare var Gunnar Ternhag, som senare blev professor i ljud- och musikproduktion och forskare inom musiketnologi. Han gjorde bland annat en doktorsavhandling om den legendariske spelmannen Hjort Anders Olsson.

De båda båda musikvetarna bjuder på onsdagskvällen kronobergarna på all sin kunskap i att arrangemang - med fri entré - som är ett samarbete mellan Smålands musikarkiv och Växjö bibliotek.

Sven-Inge Idofsson

Spelmansstämma med pedagogik

MARKARYD Den 6 oktober anordnas spelmansstämma i Markaryd - för 50:e gången.

Det blir en tillställning som omgärdas av pedagogik i olika former.

För barnens del blir det ett besök "långt bort i skogen".

Där får de lära sig om livet på en fäbod - genom musik, sånger, berättelser och modern teknik.

När den 50.e spelmansstämman tar sin början lördagen den 6 oktober, handlar det en hel del om pedagogik.

I fritidsgården Overground blir kurs i dans, vals och polska, och i samma lokal låtkurs med Jeanett Walerholt Rousu som ledare.

I Kulturhuset är det workshop för barn och allspelsträning under rikspelmannen Laif Carrs ledning.

I Kulturhuset blir det också en ”pedagogisk performance” - en föreställning med Sofia Sandén och Maria Jonsson för barn i åldrarna fem-tio år.

Del av kulturarv

”Långt bort i skogen” är rubriken för föreställningen, som med hjälp av modern teknik som livelooping och projektioner förflyttar den unga publiken till en fäbod. Där blir det b sång, fiolmusik och berättelser om hur livet på fäbodvallen kunde se ut när det begav sig.

– Det här en del av vårt kulturarv, säger Ulla Stark, kultursamordnare på Markaryds kommun.

Utsällning i foajé

I Kulturhusets foajé finns en utställning om Markaryds spelmän att beskåda.

Utställningen är sammanställd av Jeanett Walerholt Rousu, Markaryds enda riksspelman, numera inflyttad dalkulla, och bygger på hennes bok ”Krokiga låtar och rakryggade spelmän”.

Benäget bistånd med utställningen har hon haft Ulla Stark.

Åsa Jinder spelar

Tjuvstart på stämman blir det 5 oktober, då det blir nostalgi med två för kvällen återuppväckta band - Visknallarna och Goda Grannar. En höjdpunkt på programmet blir lördagens konsert med Åsa Jinder, landets mest kända riksspelman på nyckelharpa.

Många av de församlade spelmännen äntrar då scenen med Laif Carr som spelledare.

Fyrverkeri och middag

God mat och dryck vankas på kvällskvisten med jubileumsmiddag och fyrverkeri i Timsfors Folkets hus.

Stämman avslutas på söndagen spelmansgudstjänst i Markaryds kyrka. Medverkar gör spelmän, körsångare från Hinneryd och Markaryd . Satser ur folkmusikmässan ”Upp min duva” kommer då att framföras.

Christer Gustafsson
christer.gustafsson@smalanningen.se

Kultursamordnare Ulla Stark har medverkat vid sammanställning av programmet vid den stundande spelmansstämman.

FOTO: CHRISTER GUSTAFSSON

En drivande kraft bakom spelmansstämman är Jeanett Walerholt Rousu. Hon har bland annat sammanställt utställningen om Markaryds spelmän.

FOTO: PRIVAT

”Krokiga låtar” i Markaryd

MARKARYD På fredagskvällen är det vernissage på den utställning som Markaryds enda riksspeleman Jeanett Walerholt Rousu gjort om sina föregångare inom den rikhaltiga spelmanskulturen i Markaryd.

Under helgen sätter Markaryds spelmansstämmas jubileum sin prägel på Markaryd. Under tre dagar blir det aktiviteter i och allt inleds redan på fredagskvällen med en vernissage på den utställning som Jeanett Walerholt Rousu, Markaryds enda riksspeleman, gjort om sina föregångare. ”Krokiga låtar” heter utställningen som bygger på den bok hon skrivit om spelmännen.

Jeanett har sina rötter i Markaryd, men bor nu i Vikarbyn i Dalarna. Hon började själv spela fiol som 9-åring och hon blev medlem i Hinneryds spelmanslag när hon var 12. För 20 år sedan blev hon, bara lite över 20 år, riksspeleman på fiol.

Bernhard Ljunggren och Jeanett Walerholt Rousu – Markarydsspelmän från två olika tidsepoker. Jeanett har fört Bernhard Ljunggrens låtar vidare, även om hon är född flera decennier efter det att han avled. Bilden är ett montage.

Skrev bok

Under lång tid har hon forskat i de gamla Markarydsspelmännens historia, i synnerhet om den legendariske Bernhard Ljunggren (1874-1948). För tre år sedan gav hon ut boken ”Krokiga låtar och rakryggade spelmän” som innehöll artiklar om de gamla spelmännen och 331 låtar med anknytning till dem.

Med den boken som utgångspunkt har hon ordnat utställningen ”Krokiga låtar” som har vernissage i Markaryds kulturhus på fredagskvällen.

– Utställningen visar spelmän som Bernhard Ljunggren, Anders Bredal, Hjalmar Thorsjö, Lavinarna och Hinneryds spelmanslag men handlar om historiken kring Markaryds spelmansstämma, berättar Jeanett.

Unika inspelningar

Utställningen görs i samarbete med flera aktörer, bland annat Smålands museum, Smålands musikarkiv, Markaryds kommun, Markarydsortens hembygdsförening och Lillian Manell. Man kommer också att kunna lyssna på helt unika inspelningar av Bernhard Ljunggren.

Vid vernissagen skall Jeanett och hennes man Peter Rousu också spela tillsammans med Lillian Manell.

Efter vernissagen blir det en nostalgikonsert med Visknallarna och Goda Grannar. På lördagen lär Jeanett ut låtar ur Markaryds låtskatt. Det blir en barnföreställning i Kulturhuset och sedan blir det konsert med Sveriges mest kända nyckelharpsspelman, Ås Jinder, som följs av allspel och konsert. Alla konserterna är kostnadsfria. På söndagen blir det spelmansgudstjänst med delar ur folkmusikmässan ”Upp min duva”.

Sven-Inge Idofsson

Åsa Jinder bjuder på en konsert i Markaryds kulturhus under den jubilerande spelmansstämman.

FOTO: FREDRIK PERSSON/TT

Tel 0433-527 509
E-post markaryd@smalanningen.se

Skål för ett lyckat jubileum! Här är några som bidragit till att den 50:e spelmansstämman i Markaryd har kunnat genomföras: från vänster Laif Carr, Carin Hanson, Lars "Lasse på Backen" Nilsson, Magnus Gustafsson, Jeanett Walerholt Rousu samt Ninni Carr. FOTO: CHRISTER GUSTAFSSON

Skål för ett lyckat jubileum!

MARKARYD Kulturhusets scen var packad till allra sista kvadratdecimetern, när hundra spelmän intog sina positioner.

För 50:e gången anordnades spelmansstämma i Markaryd, och som alltid stod allspel på programmet, då alla församlade spelmän - från Småland, Halland och Skåne - bildade en enda stor ensemble.

Lördagens späckade program innehöll också en konsert, där paret Jeanett Walerholt Rousu och Peter Rouse ersatte Åsa Jinder, som

Första spelmansstämman i Markaryd hölls 1966, och därefter har det löpt vidare i samma spår med ett par års uppehåll.

Men historien om bygdens spelmän går betydligt längre tillbaka i tiden än så. I Kulturhusets foajé presenterar Jeanett Walerholt Rousu, Markaryds enda riksspelman och numera ingift dalkulla, dessa folkmusikens pionjärer i en utställning.

Årets spelmansstämma tjuvstartade på fredagskvällen med utsåld salong i Kulturhuset. Det var två för tillfället återfödda band - Visknallarna och Goda Grannar - som väckte nostalgiska känslor hos publiken.

Stämman fortsatte på lördagsförmiddagen med olika pedagogiska programpunkter.

Jeanett Walerholt Rousu lärde ut låtar från Markaryd. Koreografen Jenny Franke och riksspelmannen Per Runberg visade dansstegen i vals och polska. Ninni Carr, till vardags metodiklärare i folkmusik vid Musikhögskolan i Malmö, ledde en workshop med de allra yngsta spelmännen. Hennes man Laif Carr övade allspel med deltagarna, och runt om i Kulturhuset sammanströmlade spelmän spontant i olika grupper.

Ut i skogen

Duon Maria Jonsson/Sofia Sandén utförde en "pedagogisk performance" för den allra yngsta publiken. Med hjälp av modern teknik som livelooping och projektioner samt sång och musik ledde de sina unga åhörare "Långt bort i skogen" till livet på en däbod.

Det blev en föreställning med rytm och spännande ljud, där publiken aktiverades att medverka med rörelser och röster.

Spelmansstämman med allspel på fullsatt scen leddes i vanlig ordning av Laif Carr, riksspelman med anställning som folkmusikproducent hos Musik i Syd. Så har det varit det senaste kvartsseklet.

Carr firade alltså ett alldeles eget 25-årsjubileum som spelledare.

Efter tillställningarna i Kulturhuset blev det förflyttning till Folkets hus i Timsfors, där det hade dukats upp till jubileumsmiddag med trerätters meny - ägg och sill-macka, fläskytterfilé samt glas och frukt - för 97 föranmälda gäster.

Duon Maria Jonsson/Sofia Sandén tog med sig sin unga publik till en fäbod "Långt bort i skogen".

Spelledaren Laif Carr firade ett eget jubileum. Det var 25:e gången som hade just denna roll på spelmansstämman i Markaryd.

Under middagen framfördes hyllningar till jubilaren, och därefter blev det jubileumstårta, spontant och improviserat buskspel samt dans till långt in på natten.

Finalen blev bokstavligen lysande med ett färgsprakande fyrverkeri.

Mässa i kyrkan

Stämman avslutades på söndagen med spelmansgudstjänst i Markaryds kyrka under ledning av kyrkoherde Håkan Persson. Medverkade gjorde spelmän med Jeanett Walerholt Rousu i spetsen. Tillsammans med Markaryds kyrkokör och Traryd-Hinneryds pastoratkör framfördes avsnitt ur folkmusikmässan "Upp min duva" med text och musik av Jeanett Walerholt Rousu.

Christer Gustafsson
christer.gustafsson@smalanningen.se

MARKARYDS KOMMUN
Kultur - Fritid

Regler för Markaryds kommuns kulturpris

Markaryds kommuns kulturpris utdelas årligen till person eller personer i grupp som stöd och uppmuntran för förtjänstfull verksamhet inom skilda konstnärliga områden såsom;

litteratur, musik, konst, konsthantverk, bildningsverksamhet, ungdomsvård, hembygds- eller naturvård

eller som på annat sätt utfört för samhället värdefull kulturgärning.

Pris kan endast delas ut till person eller personer i grupp som är födda, bosatta eller verksamma i Markaryds kommun eller har annan särskild anknytning till kommunen.

Kulturpriset utdelas av Utbildnings- och kulturnämnden

Eventuella förslag från allmänheten till kulturpristagare skall ha inkommit till utbildnings- och kulturförvaltningen före den 1 oktober.
Utbildnings- och kulturnämndens ledamöter har möjlighet att föreslå kulturpristagare till och med oktobersammanträdet.

Utdelning av kulturpriset sker vid decembersammanträdet och under de former som Utbildnings- och kulturnämnden bestämmer.

Prissumman utgör för närvarande 5 000 kronor.